

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. XIII. Sævitia est justa causa divortij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

voluntatem suam, dicens: *Ego suspicor, quod mihi intuleris injuriam adulterando, quamvis id non planè & plenè possim probare, quòd si fecisti, omnind volo te privatum jure exigendi debium;* tunc enim conjux innocens utitur quantum potest jure suo, & posita conditione adulterij, privat adulterum jure illo proximo petendi; ut jam deinceps non ex rigore justitiæ, sed benevolè & amicè possit exigere; quod facere potest absque eo, quòd certò revelet delictum suum.

Non est autem eadem ratio de cohabitatione; quamvis enim conjux innocens similia verba dicat in ordine ad cohabitationem, non tenetur adulter se privare quoad cohabitationem; id enim esset delictum suum proderè. Ita Dicast.

431. Limitatio non placet Sanchez.

At verò Sanchez sup. n. 5. idem quod prius dixerat, credit, licet conjux innocens suspicaretur, alterum adulteratum esse; levibus tamen indicijs, quæ non sunt sufficientia, ad ipsum in foro conscientiæ excusandum: quia alter non tenetur tunc fateri crimen suum, nec innocens jus habet spoliandi reum jure petendi & exigendi, donec ejus delictum sufficienter nòrit: quare illa exceptio adulterij, quam opponit, non est legitima, etiam in foro conscientiæ. Sic ille.

Auctor subscribit Sanchez.

Enimverò in dubio melior est conditio possidentis: ergò innocens non potest privare adulterum suâ possessione seu jure exigendi debitum, etiam in foro conscientiæ, nisi in eo foro moraliter certus sit de adulterio, ut patet ex dictis Conclus. 3. Putasne, quòd Judex in foro externo propter dubium delictum posset infligere certam pœnam, eandem utique, quam infligeret, si moraliter constaret de delicto?

432. Occurrit objectioni.

Nec refert: quòd alter significet, se velle uti jure suo, & infligere pœnam, supposito delicto; illa siquidem est voluntas inefficax, cum cognitio delicti sit conditio, sine qua non potest infligi pœna. Undè nullus in foro externo diceretur pœnæ reus, si Judex diceret: *si commisisti tale crimen, infligo tibi talem pœnam.* Aliàs enim frustra requirentur probationes delicti. Hæc cogita. Et mecum progredere ad alias causas, propter quas licet celebrare divortium, si non perpetuum, saltem temporale. Sunt autem, sævitia, hæresis & pertractio in peccatum. Pro sævitia instituitur

CONCLUSIO XIII.

Sævitia est justa causa divortij.

433. Licet divortium ob alias causas, quam catholica, definita in Concil. Trident. sess. 24. de Matr. can. 8. hisce verbis: *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges quoad torum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit.*

Licitum esse divortium ob alias causas, quam fornicationem carnalem, docet veritas Catholica, definita in Concil. Trident. sess. 24. de Matr. can. 8. hisce verbis: *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges quoad torum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit.*

Non id repugnat verbis Christi Matth. 5.

Neque obstat huic veritati, quod Christus dixit Matth. 5. v. 32. *Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mechari: & qui dimissam* Bosco de Matrim. Pars II.

duxerit, adulterat. Non obstat, inquam; quia Christus ibi locutus fuit de dimissione perpetua, & quæ fiat auctoritate propriâ dimittentis, etiam contra voluntatem dimissæ.

Constat ex textu. Nam illo cap. 5. præmiserat ulum repudij illis verbis v. 31. *Dictum est autem: quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudij.* Quam dimissionem abrogare volens Christus, subdit: *Ego autem dico vobis &c.* Porro libellus repudij erat dimissio perpetua propriâ auctoritate, etiam contra voluntatem dimissæ. Et ideo vir dicebatur uxorem dimittere: quod non dicitur propriè, quando conjuges à Superiore separantur.

434.

Intelligitur de divortio perpetuo propriâ auctoritate.

Fatemur ergò, non posse conjugem propriâ auctoritate dimittere conjugem in perpetuum, nisi ex causa fornicationis: nam ex quacumque alia causa dimittat, sive ob hæresim, sive ob sævitiam conjugis; sive ob aliam causam, non potest in perpetuum dimittere; sed ad tempus, quamdiu causa durat, qua cessante, debet ad conjugem redire.

Hoc non licet, nisi propter adulterium.

Quamvis autem (inquit Card. Lugo de Fide disp. 22. sect. 3. n. 44.) interveniente Ecclesiæ judicio & sententiâ, possit à conjuge hæretico, divortio legitimo in perpetuum divertere, ut videbimus; tunc tamen non dimittit ipse auctoritate propriâ; sed Ecclesia inter alias pœnas privat hæreticum jure, quod habebat ad cohabitationem & torum cum conjuge, & consequenter absolvit conjugem ab obligatione & debito. Sicut etiam punit conjugem ob copulam cum consanguineis conjugis, & privat eum jure ad petendum debitum conjugale, absolvitque alterum conjugem ab obligatione reddendi, prout posset bonis alijs, & vitâ ipsâ in pœnam privare. In quo casu non dicitur conjux ipse dimittere conjugem hæreticum, nec fit contra verba Christi: non enim aufert seipsum à potestate conjugis, sed aufertur ab Ecclesia.

435. Occurrit objectioni.

Sicut licet sit verum, in universum loquendo, quòd subditus tenetur obedire Superiori; verum tamen est, quòd excusatur, quando Superior ob delictum privatur à Judice jure præcipiendi. Servus etiam non potest dimittere dominum, & tamen, si dominus per sententiam privetur potestate in servos, poterit servus eum dimittere, & sic in alijs. Nam per has propositiones universales solum significatur, quòd ipsi propriâ auctoritate non possint repudiare aut dimittere, cum quo stat, quòd per potestatem superiorem possint consequenter liberari: nemo enim negabit, quòd saltem Deus possit liberare conjugem ab ea obligatione cohabitandi, quo casu jam poterit conjugem relinquere sine causa fornicationis, non tamen propriâ auctoritate, sed superiori; quâ non tam dimittit, quam educitur Superioris auctoritate, in cujus voluntate continetur voluntas subditi; atque ideo jam non operatur invito conjuge, sed consentiente voluntat suâ, contentâ in voluntate Superioris. Ita Eminent.

436. Subditus aliquando excusatur ab obedientia.

Vide etiam Sanchez lib. 10. disp. 15. n. 2. ubi varias affert responsiones ad d. verba Christi

437.

Alia expositio Christi

D d d d

tio verbo-
rum Christi
Matth. 5.
ex Sanchez.

Christi Matth. 5. Et ultima est : bifariam posse intelligi, ut conjux à conjuge dimitti possit. Priori modo, quatenus conjux est, id est, ita, ut causa dimissionis sit petita ex ipsamet conjugij natura; sitque propria & peculiaris ratio solius Matrimonij. Et hoc modo sola fornicatio carnalis est causa divortij, & sic locutus est Christus de causa divortij. Sola enim fornicatio carnalis fidei conjugali, & substantiæ ipsius Matrimonij opponitur.

Posteriori modo, ut persona quædam est, cuius consortium contingit alteri esse perniciosum. Sicut etiam posset accidere inter alias personas simul habitantes. Et hoc modo multæ aliæ causæ possent accidere, ob quas jus divinum naturale, causâ incolumitatis corporis, vel animæ, à conjuge discedere concedit. Quæ rationes communes sunt Matrimonio, & alijs concæderationibus. Quippe ob hæresim, aut aliud periculum, etiam inter parentes & filios, fratres, & quæcumque familiaritate conjunctos, recessus licet.

438.
Cur ob so-
lum adulte-
rium conce-
datur di-
vortium per-
petuum.

Atque hinc infertur ratio ; cur ob fornicationem concedatur divortium perpetuum ; ob alias tamen causas solum ad tempus, quo durant. Quoniam causa in fornicatione est ex ipsa conjugij natura, eò quòd fides promissa est violata ; cum hæc sit perpetua, ita & dimissio. Cæteræ autem causæ, cum non sint ex natura ipsius conjugij, non sunt perpetuæ ; ac proinde tantum, dum ipsæ permanent, permittitur divortium. Hactenus præfatus Auctor.

439.
Conclusio
probat ex
cap. 13. de
Rest. spol.

Hoc supposito ; una ex his causis est sævitia, ex qua imminet periculum corporis ; puta, vitæ aut alterius mali æquivalentis, ita ut vir constans merito timeat conjugij cohabitare. Ita expressè decisum est cap. *Literas*, de Restit. spol. in fine ibi : *Si verò tanta sit viri sævitia, ut mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas provideri, non solum non debet illi restitui ; sed ab eo potius amoveri. Alioquin sufficiens (si fieri potest) securitate provisâ, profecto videtur. conjux ante causâ cognitionem restituenda marito.*

Ubi Glossa verb. *Sufficiens*, inquit : *Ex quo enim propter sævitiam unus reliquum dimittere potest, secundum l. in Authent. de Nuptijs, §. Si igitur mulier tale aliquid, coll. 4. Ergo multo minus est restitutio faciendâ : quia turpius ejicitur, quam non admittitur hospes.*

Item ex
Authent. de
Nupt.

Porrò in d. *Authent.* pro finali causa repudij hæc ponitur : *Si insidias se passam a viro probet circa ipsam salutem, aut venenis, aut gladio, aut per aliquem alium talem modum (multi namque hominibus ad malitiam via sunt) aut etiam, si flagellis super ea utatur. Si igitur mulier tale aliquid ostendere potuerit, licentiam ei dat lex, repudio uti, & nuptijs abstinere &c.*

440.
Præterea ex
cap. 8. de
Rest. spol.

Præterea scriptum est cap. *Ex transmissa*, de Restit. spol. *Mandamus, quatenus si vobis constiterit, quòd præfata mulier prædicto militi legitime desponsata fuisset, & ab eo cognita, ipsam ei restitui faciatis, receptâ tamen sufficiens cautione, quòd illi non debeat aliquòd malum inferre. Si autem capitali odio ita mulierem vir prosequitur, quòd merito de ipso dissidat, alicui proba & honesta mulieri usque*

ad causa decisionem custodienda studiosius committatur in loco, ubi vir, vel parentes ejus, mulieri nullam possunt violentiam inferre. Ita Alex. III.

Et cap. 1. Ut lite non contest. sic lego : *Verum, quia dicebat mulier, se virum habere suspectum &c. Ubi Glossa verb. suspectum, ait : Hic est unus casus, ubi spoliato viro uxor non restituitur, scilicet, cum timetur de sævitia viri. Ergo & à principio separari poterit. Et ratio est : quia aliàs sequi posset uxori damnum irreparabile : quòd ipsum jus naturale dicitur evitandum.*

Et cap. 1. Ut
lite non con-
test.

Neque id solum fieri poterit per Judicem ; sed etiam propria auctoritate, ut docet Gutierrez qq. Can. lib. 1. c. 24. n. 8. ibi : *Si est magnum odium inter conjuges, & timetur mors, & præsertim, si tentavit aliquid alter contra alterum in necem ipsius, & timetur, quòd faceret. Judex poterit separare conjuges ab invicem, imò propria auctoritate potest conjux læsus accidentem, uxoris amplexu, & mutuo servitio, ac simultanea cohabitatione privare, & uxorem maritus à se abjicere, & sibi petenti obstabit sævitia exceptio. Sic ille, cum Alijs, quos citat.*

441.
Licet sepa-
ratio propter
sævitiã
propria au-
thoritã, ex
Gutierrez.

Quòd intelligerem (inquit Sanchez sup. disp. 18. n. 3.) dum esset periculum in mora, vel non esset facilis aditus ad Judicem. Inde enim scandala orientur. At si alter cautionem securitatis sufficientem præstare velit, quâ tutus reddatur conjux, non posset propria auctoritate divertere, quantumcumque notoria esset sævitia. Quippe cautione illâ satis consulitur periculo. Ita Sanchez.

Limitatio
Sanchez.

Quid ergò, inquis, si per solam separationem habitationis satis consulitur periculo, nunquid manebit obligatio reddendi debiti conjugij sævienti ? Respondet Ovandus 4. dist. 35. disp. un. proposit. 5. affirmativè. Quia tantum ratione periculi suspenditur hæc obligatio. Sicuti quando ex cohabitatione cum conjuge leproso est periculum infectionis, licita quidem est separatio cohabitationis ; secus autem separatio tori, ubi ex redditione debiti nulla infectio timetur.

Ovandus.

Verum (inquit Sanchez sup. n. 4.) contrarium mihi tuadeo. Quia ubi conjux ob culpam propriæ sævitia privatur consortio maritali, donec resipiscat, sufficientemque incolumitatis cautionem præstet, omnimodum jus ejus suspenditur, ut vel sic diligenter incumbat remediis adhibendo. Quare petenti debitum potest alter respondere : *Da cautionem necessariam (prout teneris) ut tutò tecum cohabitarem, quòd jus tuâ culpa impedis : aliàs nolo tibi reddere : cum tuâ malitiâ privas me jure cohabitandi absque meo periculo. Fidem enim non servanti fides servanda non est, cap. *Pervenit*, 2. de Jurjur. At conjux sævienti minimè servat fidem, præstitam in Matrimonio cohabitandi. Unde ut conjux teneatur reddere, non satis est in redditione deesse periculum ; sed id etiam abesse debet à cohabitatione, quando ex mariti voluntate id periculum provenit. Ita Sanchez cum Alijs, quos citat.*

442.
Sævitiã, que
excusat à
cohabitatione,
ne, etiam
excusât à
redditione
debiti.
Sanchez.

Et

443. Resp. ad exemplum leprosi.

Et jura, jam allegata, indiscriminatim loquuntur. Patetque responsio ad exemplum leprosi, qui nullatenus fidem matrimonialem frangit; cum periculum infectionis, quod reperitur in cohabitatione, non proveniat ex malitia ipsius. Atque ideo cessante illo periculo, tenetur sanus debitum reddere, ut patet ex alibi dictis.

Quid si alter conjugum dederit causam sœvitiam? Nil referre, probatur ex c. 5. §. 2. q. 1.

Nec refert quidquam (ut notat ibi Sanchez n. 5.) causam hujus sœvitiam præstitisse alterum conjugem : ut, si uxor adulterium, aliudve facinus admiserit : quapropter vir infensus illi est, atque illa non audent ad illum, sibi conciliari volentem, redire. Siquidem de hoc casu expressè loquitur Pelagius Papa, cap. De Benedicto, 32. q. 1. & tamen ait : Illam (adulteram) siquidem maritus suus sine dolo aliquo forte accipere voluerit, tuâ ordinatione sub cautela recipiat, nullum ei, nihil dumtaxat de cetero simile committenti, periculum illaturus. Si vero omninò eam recipere noluerit, in alium quemdam locum, in quo ei non liceat male vivere, providâ eam dispensatione constitue.

444. Solutio. Probatur.

Præterea : quia in multis casibus, etsi culpa præceterit, tamen non imputantur, quæ ex ea procedunt : ut notat Gloss. cap. Quia diversitatem, §. de Concess. præb. verb. suspensus, dicens : sic patet, quod licet culpâ suâ inciderit in excommunicationem, vel suspensionem, non imputatur ei, quod ex illa culpa processerit, 1 §. q. 1. Concupiscentia, & cap. Inebriaverunt ; & est simile ubi culpa præcedit, & tamen non imputantur ea, quæ ex culpa sua processerunt, inf. de Sponsal. Veniens ad nos.

Probatur ex l. 7. ff. Quod dicitur de eius causis.

Facit etiam ad hoc l. 7. ff. Quod metus causa, §. 1. Proinde si quis in furto, vel adulterio deprehensus, vel dedit aliquid, vel se obligavit : Pomponius lib. 28. rectè scribit, posse eum ad hoc editum pertinere ; timuit enim vel mortem, vel vincula. Igitur ut metus gravis sit, nil refert, ex culpa metum passi eum oriri.

445. Obijciunt l. 2. c. cod.

Nec obstat l. 21. cod. Si mulier contra patrum suum ingrata facta, sciens se ingrata, cum de suo statu periclitabatur, aliquid patrum dederit, vel promiserit, ne in servitutem redigatur, cessat editum ; quia hunc sibi metum ipsa inseri. Ergò nequit quis allegare metum, quem culpâ suâ patitur.

Solutio.

Respondetur : nequit allegare metum justum de quo loquitur d. textus, ut patet ; secus injustum, de quo hic tractamus ; nec enim cuilibet privato vindicta est permessa. Hinc quàmvis in casu adultera possit puniri ; non tamen à viro suo, læviente ultrâ modum.

Ex quo habes, peperam hic allegari cap. fin. de Immun. Eccles. ibi : Et frustra legis auxilium invocet, qui committit in legem. Hæc enim adultera, quæ in legem Matrimonij commisit, non juvatur eâ lege, ut non puniatur ; sed solum beneficio illius legis juvatur, ne offendatur à privato, cui vindicta non est permessa. Auctores pro hac sententia vide apud Sanchium sup. eoque Recentiores communiter sequuntur.

446. Que sit sœvitia sufficiens.

Si autem à me quæritur : qualis sœvitia præbeat justam separationis causam ? Illam dico sœvitiam sufficientem (inquit Pontius lib. 9.

Bosco de Matrim. Pars II.

c. 23. n. 5.) quâ incutitur justus metus cadens in virum constantem, qui constare debet ex factis conjugis. Veluti si vir gladium apposerit ad collum & gulam uxoris ; animo tamen occidendi vel ferendi. Si enim aliquâ arte fiat ad erudendum secretum & arcanum aliquid, non est sufficiens sœvitiam signum, ut habet decisio Rotæ apud Farinacium 10. 2. Decis. 371. n. 10.

ciens, ex Pontio. Primum signum.

Farinacius secundum & tertium.

Similiter, si insidias vitæ paraverit alter alteri per venenum, vel maleficia, vel alio modo. Similiter minæ de occidendo ; si tamen præteribili ingenio soleret exequi. Maxime, si his minis accedant injuriæ & aliæ malæ tractationes, quæ excedant terminos levis correctionis, marito in uxorem permittæ.

Similiter etiam, percussiones graves & atroces ; ut si ex illis secutus esset foemina abortus. Satisque puto esse, semel abortum secutum esse. At si illæ percussiones essent sanguinolentæ, vel in facie, capite, aut oculo illatæ fuerunt, vel eum hasta, seu baculo tracto in percussione, vel in pectore, undè per aliquot dies sanguinem expuerit : vel in manibus, ita ut per aliquod tempus illis uti non possent ; vel quæ facerent, ut illa in lecto aliquot diebus jaceret.

447. Quartum.

Adde etiam verbera, si illa sint immoderata, & quæ excedant levem correctionem, viro permittam. Nam viro licere leviter uxorem verberare, correctionis gratiâ, suppono.

Verum negari non debet, judicium de sœvitiam qualitate esse arbitrium, & multum in hoc posse Judicis arbitrium, qui immoderatam sœvitiam & molestam tractationem judicabit, attentâ qualitate personarum, & foemina, quæ vexatur. Si enim illa nobilis, pudica, honesta & morigerata fuerit, minores molestiæ censerit debent sœvitiam nomine. Adde his etiam, quando ex signis, factis, discordijs assiduis, colligitur odium capitale. Hæcenus Basilus.

448. Iudicium de qualitate sœvitiam est arbitrium.

Diffusius de his scribit Sanchez sup. à n. 16. Hæc nobis breviter dicta sufficiunt. Et videri possunt, quæ scripsimus Disp. præced. Sect. 7. Conclus. 5. ubi longè & latè discussimus requisita ad metum gravem.

Benè dicit Averfa sup. sect. 10. §. Sexto : Non sufficit quæcumque mala tractatio de præterito, quando non timetur aliud damnum in futuro. Solum enim ad evitandam injuriam imminens, non ad ulciscendam illatam, permittitur conjugi hæc separatio. Quinimò etiam post separationem, quando satis providetur impoterum, redire tenetur conjug, qui recesserat, Sapè tamen injuria jam illata justam timoris causam præbet in futurum ; & ideo ad separationem valet. Ex alta parte sufficit mala tractatio, quæ rationabiliter timetur in futurum, quàmvis adhuc non eruperit : siquidem ratio & motivum hujus separationis est damnum imminens præcavere. Sic ille.

449. Non sufficit quæcumque mala tractatio de præterito, sed etiam quæ timetur in futuro.

Et §. Rursus, ait : Sufficit non solum malum, quod timetur personæ propriæ ; sed etiam personis cohabitatione conjunctis. Sic notari solet, licere viro recedere, & filios subtrahere ab uxore, filiorum interfectrice : & similiter licere uxori

Sufficit malum, quod timetur personis cohabitatione conjunctis.

uxori recedere à viro, qui prolem in ejus utero enecavit, & idem facturus timetur impostertum. Ob factum autem aliquod præteritum, adhibitâ sufficiente cautione in futurum, non debent conjuges separari; ut cap. 2. de Iis qui filios occiderunt: Intelleximus, quod M. mulier filiam parvam, furore accensa diabolico, jugulavit: propter quod dominus terra maritum ejus ipsam compulit abjurare.

Ubi Gloss. verb. *Abjurare*, inquit: Et malè: quia quos Deus conjunxit, homo non sepat. Et ob hanc causam eam maritus dimittere non possit. Hinc sequitur in d. cap. Quia verò illam alios habere filios intinasti: mandamus, quatenus ... non obstante juramento, quod à viro dictus dominus proponitur extorsisse, eam (sicut expedire videris) eidem viro restituas; ita quod filios suos liberè possit & pacificè gubernare. Ita Lucius III. Parisiensis Episcopo.

450. Similiter sufficit (prosequitur idem Auctor) si malum timeatur ab alijs conjugis conjunctis: utpote, si uxor manens in domo mariti, justè sibi timeat à mariti parentibus, vel alijs in eadem domo commorantibus aut frequentantibus: five maritus manens in domo uxoris sibi timeat ab uxoris parentibus, vel alijs ibi conversantibus.

Demùm sufficit, si malum timeatur non ex malitia, sed ex furore & amentia alterius: quàmvis enim sic malum accideret absque culpa inferentis; tamen justum est, illud evitare & præcavere. Secluso verò tali periculo, seu adhibitâ debitâ cautelâ, non debet conjux sanus ab amenti & furioso recedere; sed tenetur adhuc cum illo manere, juxtâ illud D. Aug. de Ser. Domini in monte lib. 1. c. 32. & reicitur 32. q. 5. c. 18. Si uxorem quis habeat sterilem vel deformem corpore, sive debilem membris, vel cacam, vel surdam, vel claudam, vel si quid aliud, sive morbis & doloribus languoribusq; confectam, & quidquid (exceptâ fornicatione) cogitari potest vehementer horribile, pro fide & societate sustineat.

451. Enimverò nihil tam humanum est, quàm fortuitis casibus mulieris maritum, vel uxorem viri participem esse. l. Si cum dotem, 22. ff. Soluto Matr. §. 7. sequentis tenoris: Si maritus vel uxor, constante Matrimonio furere cœperint, quid faciendum sit tractamus. Et illud quidem dubiè procul observatur, eam personam, qua furore detenta est, quia sensum non habet, nuntium mittere non posse. An autem illa repudianda est, considerandum est. Et siquidem intervallum furor habeat: vel perpetuus quidem morbus est, tamen ferendus his, qui circa eam sunt: tunc nullo modo oportet dirimi Matrimonium, sciente eâ personâ, qua cum compos mentis esset, & ita furenti, quemadmodum diximus, nuntium miserit, culpâ suâ nuptias esse diremptas. Quid enim tam humanum est, quàm ut fortuitis casibus mulieris maritum, vel uxorem viri participem esse.

Alioqui prævalet jus propriæ vitæ tuendæ, vel etiam evitandi aliud grave incommodum. Undè subdit d. lex: Si autem tantus furor est, ita ferox, ita perniciosus, ut sanitatis nulla spes superstet, circa ministros terribilis, & forsitan altera persona,

vel propter sævitiam furoris (Subaudi, inquit Glossa, vult dirimere) vel quia liberos non habet, procreanda sobolis cupidine tenta est, licentia erit compoti mentis, persona furenti nuntium mittere, ut nullius culpâ videatur esse Matrimonium dissolutum, neque in damnum alterutra pars incidat.

Nec credo esse necessarium (inquit Sanchez sup. n. 18.) periculum vitæ, sed satis est aliud gravissimum arbitrio prudentis. Non tamen satis erit molesta cohabitatio & rixæ: quoniam hæc absque culpa conjugis amentis Sanchez, accidunt. Sic ille.

Sed nunquid etiam periculum vitæ absque culpa amentis accidit? Planè; & tamen hoc satis est. Igitur & molesta cohabitatio & rixæ, tametsi sine culpa amentis accidant, possent esse satis, si forent malum proportionatum rei gravissimæ, qualis est, divertere à conjuge.

Similiter (inquit Sanchez sup.) erit justa divertendi causa, si vir sæpè inebrietur cum periculo vitæ uxoris. Item cum alio gravi periculo: & tunc præstanda erit sufficiens cautio in posterum abstinenti ab ebrietate. Idemque censendum est, si è contrâ uxor sic ebria fiat, nec compei possit à viro. Quoties autem id periculum abesset, non liceret hæc ratione divortium: sicut nec ob alia crimina, quæ in alterius conjugis perniciem minimè vergunt. Sic ille.

Et nota, quod dicat; idem censendum esse, si uxor sic ebria fiat; contrâ illos utique, qui tenent; hic non ad paria judicari virum & uxorem; eò quod textus sup. allegati, qui divortij ratione sævitæ meminerunt, loquantur expressè de uxore virum timente.

Et quàmvis maritus & uxor sint correlativa; ac proinde videatur dispositum in uxore, censeri quoque dispositum in marito l. un. Cod. de Indict. viduit. At hoc locum non habet, quando utriusque correlativi non est eadem ratio. Esse autem diversam in hoc casu, manifestè constat. Quia uxor nequit coercere virum, ipsamque punire, ac potest vir ipsam uxorem.

Deinde: idem probatur ex cap. Quidquid, 32. q. 5. quod est Nicol. Papæ ad Consult. Bulgar. c. 96. & sic sonat: Quidquid mulier tua contrâ te cogitaverit, aut fecerit, vel si te accusaverit, non est, exceptâ causâ fornicationis, rejicienda, vel odio prorsus habenda, qua est, Apostolo precipiente, sicut Ecclesia à Deo, diligenda.

Atque ita videtur sensisse Glossa in cap. 2. de Divort. verb. Vel alio crimine, dicens: Pro nullo crimine potest vir dimittere uxorem, vel uxor virum ... Et hoc etiam, si viro suo mortem machinetur, sup. cap. prox. Et cap. Quemadmodum, de Jurejur. in fine citat Tancredum, ibi: Tancred. dicit, quod non debet eam deserere, licet se non corrigit, etiamsi vitæ ejus insidiaretur, 32. q. 5. Quidquid mulier. Sed debeat eam tenere in vinculis, & castigare, cum hoc ei permissum sit.

Planè debet, si incommodè possit. Sin autem, jus naturale unicuique concedit facultatem vitandi mortis periculum; nec contractus Matrimonij obligat ad cohabitationem cum tanto

452. Non est necessarium periculum vitæ.

Quid si vir sæpè inebrietur cum periculo vitæ uxoris?

453. Quid si uxor sic ebria fiat?

Probatur hoc ultimum non sufficere.

454. Confirmatur ex c. 22. §. 2. 5.

Ita videtur sentire Glossa in c. 2. de Divort.

Oppositum defenditur.

Item, quod timetur ab alijs conjugis conjunctis.

Præterea si timeatur malum ex furore alterius.

D. Aug.

451. Non licet divertere ob furorem, ex quo non timeatur malum, per l. 22. ff. Soluto Matr.

Setus si timeatur, ex ead. lege.

tanto vitæ discrimine; eò vel maximè, quòd id discrimen ex culpa uxoris proficifcatur. Ideò autem dicti textus loquuntur de uxore, eò quòd frequentior fit viri in uxorem sævitia, & rarò accidat talis sævitia uxoris in virum. Verba autem posita in lege, gratià frequentioris usùs, non limitant legem.

Ad cap. *Quidquid*, respondet Sanchez sup. n. 8. Non venit intelligendum, quando sævitia uxoris tanta est, ut absque periculo vitæ non possit vir cum illa habitare. Dicendumque est, exceptionem illam fornicationis non excludere casus alios jure exceptos. Sic ille. Porro sævitia jure excipitur.

Et præterea; alia expositio testimonij Christi Matth. 5. sup. adducta hic potest applicari. Nam proprià auctoritate non licet viro in perpetuum divertere propter sævitiam uxoris, sicut propter fornicationem. Quippè fornicatio semper permanet, id est, semper verum est dicere, talem conjugem fregisse fidem datam in Matrimonio; neque per hoc, quòd jam abstinet, reparatur sufficienter injuria antea illata, quæ est causa separationis. In præfenti autem, causa separationis est periculum, quod potest cessare, & sãtus cessat.

Et verò, Quidam putant; etiam sodomiam, bestialitatem & similia, solum divortij temporalis esse causas, estò fornicatio sit causa perpetui divortij. Quia (inquunt) fornicator frangit fidem in puncto, quod consequentiam habere potest perpetuam, scilicet prois adultæ educationem. Sed responderet aliquis; tamen possit habere consequentiam perpetuam, non tamen semper habere; quòd tamen foret necessarium, ut ratio esset adæquata.

Rogas: an excusetur maritus à cohabitatione, quòd de se timeat fore, quòd uxorem enecet, eò quòd corruptam invenit, quam putabat virginem, vel ob aliam causam per se non sufficientem ad divortium. Respondet cum Sanchez sup. n. 9. negativè. Quippè in sua potestate situm est, divinà ope implorata, ejusmodi tentationi resistere, ad idque tenetur. Poterit tamen ad aliquantulum temporis divertere, donec iracundiæ impetus fervens remittat.

Nec juvabit virum, si uxor eam cohabitationem non exigat. Quia præsumitur non sponte, sed metu adductam, ab exactione abstinere se. Debitor autem non excusatur in foro conscientie à mora solvendi, quando probabiliter creditur, præ pudore, aut metu, debitum non postulari à creditore.

Minus etiam eximet à culpa virum, sic divergentem, quòd velit aliò mutare domicilium, gratià dedecoris vitandi ex convictu uxoris sic corruptæ, & uxor teneatur cum sequi. Quoniam si uxor verisimiliter timeat sibi periculum, aliò migrans cum viro, non tenetur ipsum comitari: quin potius vir ipse tenetur in loco, uxori tuto, cum ipsa convivere.

Nec causatio illa dedecoris, ex prædicto convictu consurgens, aliquid confert. Quippè

coram Deo id non dedecori, sed decori tribuitur. Sicut dedecus duellum sibi oblatum recusantis, non liberat à culpa illud acceptantem. Ita Sanchez ex Navar. lib. 4. Consil. tit. de Divort. conf. 2. n. 2. 3. & 4.

Ubi n. 4. præter simile duelli, aliud adducit dicens: Nec excusatur à fornicatione, qui rogatus à pulchra puella in opportuno ad hoc loco, consentit ei, eò quòd Holofernes & ejusdem farinae hominès, contrarium reputant probrosum; sed dissentire tenetur, sicut Iosephus dissentit: nam *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus. Et: Ibant Apostoli gaudentes a conspectu Concilij.* Ita Navarrus.

Ego autem adverto; hoc simile non modicum claudicare. Siquidem, fornicatio ita mala est, ut sine dispensatione Dei nullo casu liceat: at verò divortium quoad habitationem multis casibus licet. Quæritur ergò, quare non liceat ad evitandum dedecus, quòd sequitur ex cohabitatione cum muliere corrupta, quam putabam virginem.

Nec obstat: quòd inter opera charitatis computetur, ducere meretricem etiam publicam (ut vult Nivar. sup.) ad hoc, ut à via erroris in viam rectam reducat. Non obstat, inquam; quia etiam opus charitatis est, sustinere dura verbera, ad hoc, ut maritus, patientiã suã uxoris permotus, à via erroris in viam rectam reducat; num idèò uxor debet illa verbera sustinere, & non potest ad ea evitanda divertere? Cur ergò similiter non poterit divertere ad evitandum istud dedecus apud malos Christianos, quàmvis bonum opus foret, illud patienter sustinere? Respondetur: quia non est verum dedecus. Cui hæc responsio displicet, quærat meliorem.

Interim dicat cum Sanchez sup. n. 20. posse præsumi causam futuræ sævitie, si vir concubinam teneat; ac proinde hæc ratione integrum esse uxori divertere. Quippè non bene conveniunt uxor & concubina, soletque hæc vitæ illius insidiari. Quod & verum est, tamen extrà domum propriam eam teneat. Quia est hujusmodi retentio causa molestæ cohabitationis & perpetuæ discordiæ inter conjuges. Quare uxor redire non tenetur, donec sibi sufficienter caveatur de expellenda concubina, & imposturum ea non admittenda.

Et hæc doctrina apertè procedit ratione sævitie, seclusa ratione adulterij. Aliàs falsum esset, teneri uxorem, præfita cautione, redire. Quare licet uxor esset adultera; ac proinde compensatione delictorum facta, non liceret sibi ratione adulterij fugere: id utique sibi esset integrum ratione sævitie futuræ, probabiliter præsumptæ ex retentione concubine.

Indè quàmvis non ex viri sævitia imminet damnum notabile corporis; sed ex alijs viri sceleribus, potest uxor fugere: v. g. si vir latrocinij deditus sit, ac incorrigibilis, quamobrem periclitatur uxor; ut si timeat, ne tamquam consentiens furtis viri, & receptatrix furorum puniatur. Quia cum tanto corporis detrimeto

D d d d 3 non

458.
Probatum à
simil. ex
Navar.

Ostenditur
dissimilium-
do.

459.
Ostenditur
objectionem.

460.
Potest præ-
sumi futura
sævitia, si
vir concubi-
nam teneat
ex Sanchez.

461.
Quid si vir
latro sit, ac
incorrigibilis?
Sanchez.

455.

Sup. San-
ch. ad d.
p. 22.

Aliqui pu-
rari. Sodo-
miam, &
similia, non
sufficere ad
perpetuum
divortium.

456.

Quid si
maritus ti-
meat, quòd
uxorem oc-
cedet?
Sanchez.

457.

Non sufficit,
quòd vir
gratiã de-
decoris vi-
tandi velit
aliò migrare.

Sanchez.

non tenetur cum illo habitare. Ita Sanchez cum Alijs, quos citat.

Quid si uxor sit venefica.

Et n. 22. notat; integrum esse viro recedere ab uxore venefica, liberorum interfetrice, aut viri facultates depradante. Quod quidem (inquit illic) de uxore, liberorum interfetrice, manifestum est: quia cedit in grave Matrimonij detrimentum. Item: quia præ nimio liberorum affectu, magis terrentur in illis parentes, quam in seipulis: atque ideo talis metus in virum constantem cadit.

Quando autem uxor est venefica, licet crimen illud veneficij non sit ex se justa causa divortij; at merito timere potest vir sibi, ne veneficio aliquo lædatur. Sunt enim hujusmodi foeminae pessimæ, & facile alieno amore captæ, aut ira percitæ, solent maritos veneficij inficere.

462. Quid si substantiam viri depradatur.

Demum; quando uxor substantiam viri depradatur, non est semper causa sufficiens divortij, donec cautio præstetur; sed quando furtum est notabile, vel præsumitur fore tale, ita ut is timor facultates amittendi cadat in virum constantem, nec aliter compefci valet. Sed nec in hoc est verum, nisi quando vir notabile damnum in sua persona timet. Ita Sanchez.

Exponitur c. 2. de His qui fil. occid. Sanchez.

Nec obstat cap. 2. de His qui fil. occid. sup. allegatum, ubi negatur divortium, quod mater filium occiderit. Quia (inquit Sanchez) intelligitur de divortio perpetuo. Quod tunc solum celebrandum est, quando non potest sufficienter provideri, ne rationabiliter grave malum timeatur: alioquin solum ad tempus, donec provideatur, & adhibito tali remedio, debet conjux ad alterum redire.

463. Quæ cautio hinc adhibenda sit, ex Averfa.

Remedium autem debet esse, per cautionem ejus conjugis, à quo malum inferendum timeatur, de non offendendo altero, qui timebat. Quæ cautio (inquit Averfa sup. §. Septimo) pro circumstantijs rerum & personarum, vel poterit sufficere juratoria, per juramentum illius, de non offendendo: vel ut plurimum requiretur pignoratitia, aut fidejussoria, quo ille deponat pignora, vel exhibeat fidejussores, qui pro eo certam summam solvendam promittant, si alterum offendant. Et in hoc rursus potest minor, aut major summa exigi.

Quandonam verò possit, vel non possit, per hoc cautionis remedium provideri, & quando sufficiat cautio juratoria, & quando adhibenda sit pignoratitia vel fidejussoria, arbitrio prudentis Judicis definiendum est. In quo non debet Judex stare soli assertioni partis, allegantis timorem, nec etiam cum ejus juramento; sed debet probationes excipere, & causas timoris expendere, quatenus sibi verisimiles & rationabiles videantur. Hæc ille breviter & summatim, quæ latius deducit Sanchez sup. à n. 24. usque ad 47. Equidem ea magis ad Jurisperitos spectant, quam ad Theologos: & ideo summa Averfæ nobis sufficere debet.

464. Facta separatione ratione ad tempus causa savi.

Tantum addo ex eodem Auctore §. Octavo. Facta separatione solum ad tempus ex dicta causa sævitiæ, utique fas non est ulli parti, ad Religionem, Ordineve transire, ut per se pa-

tet. Facto autem ex Decreto Judicis divortio perpetuo; in casu scilicet, quo moraliter non aderat spes remedij, nec poterat sufficiens præstari securitas; tunc utrique parti liberum ac licitum esse transire, judicant Navar. lib. 4. Confil. tit. de Divort. cons. 5. & Henriquez lib. 12. c. 5. n. 10. Soli innocenti, in cujus favorem lata fuit sententia divortij, per se licere; sævienti verò, non nisi cum ijs conditionibus, quibus dixerant de adultero, licere transitum, censent Sanchez lib. 10. disp. 18. n. 49. & Pontius lib. 9. c. 23. n. 9. Et hoc est magis consequens ad ea, quæ dicta sunt in causa adulterij.

Nec oportet, ut altera pars pariter ad Religionem transeat, vel votum continentia emitat in sæculo. Et factò legitime transitu, assumptoque irrevocabili Professionis vel Ordinis statu, non poterit amplius, qui remansit in sæculo, repetere illum, qui professus, vel ordinatus est; siquidem status Matrimonij in statu Religionis vel Ordinis est irrevocabiter permutatus. Sic Averfa.

Non oportet ut etiam altera pars transeat.

Sin autem quis professus est, vel ordinatus, factò divortio perpetuo ob furorem, quem Medici judicabant perpetuum; si postea, præter omnem spem, conjux is furiosus ad mentem redeat, restituendus erit; quia Ecclesia decepta fuit in divortij sententia ferenda; cum ex falsa furoris perpetui existimatione sententia prolata sit. Sævius, quando Ecclesia, propter sævitiæ, in peccatum delicti, privat hominem sævum perpetuo jure matrimoniali. Similiter, si propter hæresim, de qua sequitur tractandum, eritque

465. Quid si factum sit divortium perpetuum ob furorem.

CONCLUSIO XIV.

Hæresis est justa causa divortij. Quod si factum fuerit judicio Ecclesiæ, non tenetur fidelis conversum recipere; sed licitè vivit in sæculo in perpetuo cælibatu.

Hæresis à DD. communiter appellatur adulterium spirituale, eò quod Catholicus desponsatur ipsi Deo & Christo per fidem, ut dictum est Olex 2. vers. 20. Et sponsabo te mihi in fide; & Ecclesia per fidem dicitur sponsa Christi: undè declinans in hæresim, dicitur fornicari & adulterari ad injuriam Dei; ut habetur eodem cap. Olex & alibi in sacris Literis de illis, qui à verò Dei cultu, ad idola colenda transibant.

466. Hæresis vocatur adulterium spirituale, quare. Olex 2.

Et ita cap. 5. 28. q. 1. ex D. Aug. de Serm. Dom. in monte lib. 1. c. 27. scriptum est: Sicut fornicatio, quam sequuntur infideles, & qualibet noxia superstitio, fornicatio est. Dominus autem permittit causa fornicationis uxorem dimitti. Sed quia permittit, non jussit, dedit locum Apostolo monendi, ut qui voluerit, non dimittat uxorem infidelem, quo sic fortassis possit fidelis fieri.

Qualibet noxia superstitio, fornicatio est. D. Aug.

Item cap. 28. Si infidelitas fornicatio est, & idolo-

467.